

Nota Bene 7

juni 2017

Drie tips om dyslectische leerlingen te ondersteunen bij begrijpend lezen

Steeds meer leerlingen worden behandeld voor dyslexie. Er is geen algemeen toegepaste definitie voor dyslexie, maar alle definities beschrijven in de kern hetzelfde: mensen met dyslexie hebben moeite met lezen, spellen en schrijven. Naast deze welbekende problemen worden in onderzoek naar dyslexie ook mondelinge-taalproblemen, problemen met het werkgeheugen, automatiseringsproblemen en verwerkingsproblemen gesignaleerd.

Bij begrijpend lezen geven leerlingen betekenis aan een tekst. Het doel is om te begrijpen wat er in de tekst wordt beschreven en wat de bedoeling van de schrijver is. De betekenis van een individuele zin of individueel woord is daarbij belangrijk, maar zeker zo belangrijk is het begrijpen van de samenhang en verbanden in een tekst. Goede lezers kunnen efficiënt met onbekende woorden omgaan, maar dyslectische leerlingen hebben daar meer moeite mee. Als de context niet duidelijk is, snappen dyslectische leerlingen niet goed wat de schrijver bedoelt. Ze kunnen onbekende zaken in de tekst zo niet goed afleiden.

In deze Nota Bene geven we drie tips om dyslectische leerlingen te ondersteunen bij het begrijpend lezen:

1. Zorg voor een expliciete instructie
2. Besteed aandacht aan relatie, competentie en autonomie
3. Zorg voor een overzichtelijke opmaak

1. Zorg voor een expliciete instructie

Dyslectische leerlingen moeten een tekst vaak meerdere keren lezen om hem te kunnen begrijpen. Audiogestuurd lezen helpt de leerling toegang tot de inhoud van de tekst te krijgen. Wanneer ze de tekst horen terwijl ze hem lezen, begrijpen ze de tekst sneller en wellicht ook beter. Tijdens het luisteren worden ze niet afgeleid door technische aspecten die bij het leren lezen om de hoek komen kijken. Ze leren wel om een verhaal of informatieve tekst te begrijpen en om belangrijke informatie van onbelangrijke informatie te scheiden en verbanden te ontdekken. Op deze manier kunnen leerlingen tóch de strategieën aanleren die bij begrijpend lezen zo belangrijk zijn.

Voor de meeste leerlingen met dyslexie gaat de klassikale basisinstructie te snel en in te grote stappen. Als de leerling te vroeg zelfstandig gaat oefenen, bestaat de kans dat hij veel fouten maakt en daardoor minder zelfvertrouwen heeft en zelfs afhaakt. Om te voorkomen dat dit gebeurt, is het van belang een expliciete instructie te geven die ervoor zorgt dat de leerling de taak zelf kan uitvoeren.

Een paar tips voor zo'n expliciete instructie voor dyslectische leerlingen:

- Herhaal de klassikale instructie in een kleinere groep of een-op-een. Zo krijgt de dyslectische leerling meer gelegenheid zich de stof eigen te maken en deze te automatiseren.

- Het herhalen van de klassikale instructie is niet voldoende. De aangepaste instructie heeft kleinere stappen, één opdracht tegelijk, extra feedback en gelegenheid tot extra verwerking. Dyslectische leerlingen hebben namelijk moeite met het begrijpen en onthouden van lange instructies en het onthouden en uitvoeren van meerdere opdrachten.
- Zorg dat het tijdens de instructie zo stil mogelijk is. Een dyslectische leerling kan de docent minder goed verstaan in een rumoerige klas.
- Vat belangrijke zaken nog eens samen of laat de leerling het herhalen.
- Controleer of de leerling het goed heeft begrepen.

Hoe ziet een expliciete instructie eruit?		
1. Intensieve uitleg en presentatie	2. Intensieve begeleiding bij oefening	3. Intensieve zelfstandige oefening
Korte opdrachten	Mogelijkheid tot nadoen	Leerkracht herhaalt instructie
Modeling	Directe corrigerende feedback	Ondersteunende feedback
Expliciete instructie van strategieën	Stap voor stap leren zelfstandig te werken	Leerlingen aan het werk zetten: activeren van oefengedrag

2. Besteed aandacht aan relatie, competentie en autonomie

Een leerling met dyslexie heeft, net als iedere andere leerling, behoefte aan relatie, competentie en autonomie. De behoefte aan relatie verwijst naar het contact met klasgenoten en docenten, de behoefte aan competentie verwijst naar succesvolle leerervaringen en de behoefte aan autonomie verwijst naar de zelfstandigheid van de leerling.

- **Relatie**
Elke leerling wil ervaren dat hij erbij hoort. Daarvoor is een veilig leerklimaat nodig. Hierin worden dyslectische leerlingen niet gepest; ze worden niet uitgelachen om onjuiste of onhandige antwoorden, om hardop lezen dat hakkelend en met veel fouten verloopt of om een vraag naar de spelling van een relatief eenvoudig woord. In een veilig leerklimaat mogen leerlingen fouten maken en laten leerlingen en docenten elkaar in hun waarde.
- **Competentie**
Leerlingen willen graag merken dat zij iets kunnen. Dyslectische leerlingen ervaren echter vaak dat zij iets niet kunnen. Faalervaringen kunnen tot gevolg hebben dat een leerling zich schaamt, zich terugtrekt van klasgenoten of probleemgedrag vertoont. Een aangepaste instructie in kleinere stappen en één opdracht tegelijk kan ervoor zorgen dat de leerling een taak beter kan uitvoeren. Een succesvolle leerervaring geeft de leerling vertrouwen in zijn eigen kunnen.

- **Autonomie**

Leerlingen willen het gevoel hebben dat ze meetellen en onafhankelijk zijn van anderen. De leerling beslist zelf hoe hij taken aanpakt en hoe hij de resultaten van zijn inspanningen weergeeft. Dyslectische leerlingen kunnen niet altijd zelfstandig handelen. Ze zijn vaak afhankelijk van anderen en hebben hulp nodig met het correct spellen en lezen. Een expliciete instructie helpt een dyslectische leerling een taak zelfstandig uit te voeren.

3. Zorg voor een overzichtelijke opmaak

Kleine aanpassingen aan de opmaak van de leestekst kunnen de leesbaarheid voor dyslectische leerlingen al enorm verbeteren. Er bestaat een speciaal lettertype voor dyslectische leerlingen, maar het is niet nodig om dit lettertype te gebruiken. Het is namelijk niet bewezen dat het lettertype een positief effect heeft op de leesvaardigheid van dyslectische leerlingen. Daarom adviseert Steunpunt Dyslexie om een rond, schreefloos lettertype te gebruiken met lettergrootte 12. Ook raadt het Steunpunt Dyslexie aan genoeg wit tussen de letters en regels te laten, zodat de opmaak overzichtelijk en ruim opgezet is. Volgens Steunpunt Dyslexie zorgen illustraties ervoor dat informatie in de tekst wordt verduidelijkt. Maar een teveel aan illustraties leidt af. De tekst moet rustig blijven, door spaarzaam en functioneel gebruik van kleur en illustraties. De overzichtelijkheid van de opmaak kan ook worden bevorderd door het gebruik van kopjes, het vet drukken van moeilijke woorden en het vet drukken van belangrijke informatie.

Een paar tips om de leestekst leesbaarder te maken voor dyslectische kinderen:

- een helder, rond, schreefloos lettertype, zoals Arial of Verdana, lettergrootte 12
- voldoende wit tussen de letters en de regels: regelafstand 1,5
- moeilijke woorden van te voren uitleggen in een woordenlijst
- moeilijke woorden en belangrijke informatie vet drukken
- illustraties alleen ter verduidelijking van de tekst, niet als versiering
- cursieve of geschreven letters vermijden

Tekst: Robin Verwijmeren

Reageren: nieuwsbegrip@cedgroep.nl, @nieuwsbegrip

Eerder verschenen Nota Bene:

Nota Bene 6: Beter redeneren en presenteren door te debatteren

Nota Bene 5: Tablets en digibord

Nota Bene 4: Begrijpend lezen en Teach Like a Champion

Nota Bene 3: Begrijpend lezen en het werkgeheugen

Nota Bene 2: Leesmotivatie en leesplezier bevorderen in uw klas

Nota Bene 1: Zeven richtlijnen voor goed schrijfonderwijs in groep 5-8

Alle Nota Benes vindt u op www.nieuwsbegrip.nl/nieuws-agenda/overzicht